

מדריך למורה, כיתה ו יחידה 1

הקדמה למסכת פסחים

ביחידת ההקדמה למסכת פסחים אנו מעוניינים שהתלמיד ידע מה כוללת המסכת כולה, באיזה מבנה היא בנויה והיכן היא משתלבת במבנה שישה סדרי משנה.

מטרות

כפי שכתבנו במבוא לחוברת, כדי להפיק את המרב ממבנה החוברת מומלץ להתייחס במליאה למטרות השיעור. אפשר לכתוב אותן בצידו של הלוח, וניתן גם להציע לתלמידים שבמהלך השיעור בזמן שהם רואים שאנחנו משיגים אחת מן המטרות יצביעו על כך, ואז לסמן V לצידה של המטרה על הלוח. תלמידים מקבלים סיפוק מכך שהם רואים שהם השיגו את המטרות. שימו לב המטרות מובאות כשאלות בתחילת היחידה לתלמיד.

מטרותיה של יחידה 1 לפי הישגי התוכנית:

1. הישג **יסודות התושב"ע**: התלמיד ידע את מיקומה של מסכת פסחים בששת סדרי המשנה, פרקי המסכת ותכניה ואת הסיבה בגינה נקראת המסכת בשם זה.
2. הישג **מתורה שבכתב לתושב"ע**: התלמיד יכיר את המקור לאיסורי חמץ בתורה ויקשר בין המקור שבתורה לבין תקנת חכמים של בדיקת חמץ.
3. הישג **תורת חיים**: התלמיד יתבונן במשמעותו בחשיבות הבדיקה בשל חומרתו של איסור חמץ וישליך את נושא על החשיבות של הבדיקה העצמית התמידית בנושא קיום התורה והמצוות.
4. הישג **מושגי תוכן**: התלמיד יכיר את איסורי חמץ השונים: איסור אכילת חמץ ואיסור בל יראה ובל ימצא.

פתיחה

לפניכם הכרות מעמיקה יותר עם דמותו של רון:

קוראים לי רון. ואני בן כמעט 12. עז לפני שנה בכלל לא ידעתי שאני יהודי! עכשיו אני אחד הפרויקט שלי קראו לי איחיה. הם חייבו. אבל נראו רציניים וקצת אחרים. הם סיפרו לי על הפט יהודי. על ארץ ישראל. ואמר לי שהם התאימו לעבור לעיר שם. הרגש אחד החיים שלי הפתוח. הואשמה שלי התחילה ללמוד יהדות. לאט לאט עמ אקיים מצוות. וקצת היה הפינוי הכי גדול – עזינו לארץ והתחלנו ללמוד עברית. לא תיארתי לעצמי עכשיו יהיו אחרי: החיים. השפתות. אפילו הארוחות. הכוא כל כך אחר מיוחד.

עכשיו. כשחש הפסח מתקרבה. יש בי התרגשות גדולה. זהו הפט הראשונה שאחלום את החטא. בלתי הסדר. הבלתי החשוב ביותר בחטא. נתארנו אצל משפחה אחרת. אני רוצה לעצמי מה מתרחש בלתי הסדר? מה קורה באותו יום? מה צריך לעשות לפני החטא? אמרו לנו הכיתה להביא מסכת פסחים. בטח על כל הצדדים האלו כתוב ש...

דבריו של רון, שמהווים הכרות עם הדמות שלו שתלווה את הלימוד במסכת, יכולים להיות פתיחה ללימוד המסכת. כדאי לקרוא יחד עם התלמידים ולשאול:

מה אתם הייתם מספרים לרון על חג הפסח? אלו מצוות מקיימים בחג? אלו מנהגים ודברים נוספים נכללים בחג?

כאשר אוספים את תשובותיהם של התלמידים על הלוח אפשר לפעול באחת משתי דרכים:

1. לחלק אותם לפי מבנה המסכת – לפי זמני החג, ובכך לעשות הכנה לציר הזמן של המסכת שילמד בהמשך השיעור.
2. לכתוב ברשימה אחת, וכשילמד ציר הזמן לתת לתלמידים משימה לחלק את הדברים שנכתבו לפי החלקים השונים (יש אפשרות להוריד מהאתר את ציר הזמן מוגדל ולחלקו לתלמידים כך שיוכלו לכתוב בו).

גוף השיעור

א. תוכן ומבנה

משימות 1-2 עוסקות במבנה, משימה 1 במבנה הש"ס ומשימה 2 במבנה המסכת. בלימוד ציר הזמן ניתן לתת לתלמידים כמשימה למיין את הדברים שאמרו בתחילת השיעור, או לשאול: אלו נושאים פותחים את המסכת? אלו נושא מוקדש לו החלק הקטן ביותר? מדוע? איזה חלק של המסכת אנחנו לא יכולים לקיים היום? וכד'.

קישור לציר הזמנים בקובץ נפרד (לצורך הקרנה על הלוח או הדפסה לתלמידים) את דף ההעשרה לשאלת ההעשרה ניתן להוריד **מכאן** (כל המילים האדומות, מקושרות באתר לקבצים המתאימים)

ב. מתורה שבכתב לתורה שבעל פה

לפני שנעסוק במקורות מצוות החג בתורה, אנו מעוניינים לפתח אצל התלמידים את מיומנות שאילת השאלות. מסכת פסחים פותחת בבדיקת חמץ. התלמידים מתבקשים לנסח שאלות הקשורות אליה. ישנם תלמידים המתקשים בשאלת שאלות, כדי לפתח אצלם יכולת זו ניתן לשאול: מה אתה יודע על בדיקת חמץ? מה אתה לא יודע? כמו כן ניתן להיעזר במילות השאלה או לתת לתלמידים התחלה לשאלה.

לאחר מכן רון ישאל שאלה על מקורותיה של בדיקת חמץ וכדי לענות על תשובתו נקרא את המקורות לאיסורי חמץ.

משימה 3: חשוב שהתלמיד יקרא את הפסוקים ויתמודד עם לשון הכתובים, ולא רק ידע את התוכן שלהם בלי להבין אותם, לכן המשימה מבקשת מהתלמיד לכתוב בלשון הפסוקים.

משימה 4, תשובות:

- א. בדיקת חמץ היא דרך לוודא שאכן לא נשאר חמץ בבית כדי לא לעבור על איסור "לא יראה לך חמץ".
 - ב. בדיקת חמץ מונעת מן האדם לעבור על איסור אכילת חמץ, שכן אם אין חמץ בבית, האדם לא יכשל ויאכל ממנו. ניתן לדבר עם התלמידים על כך שאם נשכחו וופלים בתוך ארון המטבח, למשל, יש חשש שמישהו ישכח שפסח כעת ויאכל מהם.
 - ג. טעם א – "שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבֵיתְכֶם, וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חֻמֶּץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שָׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ".
- טעם ב – "כֹּל אֲכַל מִחֻמֶּצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַדַת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ, כִּי כֹל אֲכַל חֻמֶּץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד יוֹם הַשְּׁבִיעִי".

ג. תורת חיים

בשאלה 1 אנו מעמיקים את הבנתו של התלמיד על חומרת איסור חמץ. באיסורי אכילה אחרים (כמו ערלה, בשר וחלב) התורה אסרה אכילה בלבד, אך באיסור חמץ אסרה התורה גם את החזקתו בבית. חכמים רצו לחזק את דברי התורה, ולכן תקנו את חובת הבדיקה כדי לוודא שאכן לא נשאר בבית חמץ בחג הפסח. הסיבה לחומרא היא שמאחר והאדם מורגל בחמץ בכל ימות השנה הוא עלול להגיע לידי טעות בחג הפסח ולאכול חמץ שנשאר בביתו.

בשאלה 2 אנו רוצים להכניס לעולמו הערכי של התלמיד את ערך הזהירות בקיום מצוות. אין כוונתנו לומר שעל התלמיד לתקן תקנות ולהוסיף על דברי חכמים, אלא לחדד לו את התובנה כי סוף מעשה במחשבה תחילה, ואם התורה דרשה מאתנו שדבר מסוים לא יהיה ברשותנו, עלינו לבדוק שאכן עמדנו בדרישת התורה.

בדיון בע"פ בכיתה ניתן להרחיב עוד את היריעה ולשאול באלו דברים נוספים בחיים אנחנו צריכים לנקוט באמצעי זהירות, לדוגמא: זהירות בדרכים, הנחת חומרים מסוכנים הרחק מהישג ידם של ילדים וכד'.

סיכום

מדור הסיכום משמש הן כחזרה וארגון תמציתי של החומר שנלמד, והן כמשוב וכראי לתכנים אותם למד התלמיד. חשוב ליצור דיון בעל-פה לפני מילוי משימת הסיכום. גם כאן יש מקום לעבודה עצמאית של התלמיד שנדרש לבחור על אלו דברים לכתוב, ולברור את העיקר מן התפל. אין חובה על התלמיד להיעזר ברמזים.